

BIBLIOTECA BARCINO

CRITERIS

L'objectiu de la col·lecció és posar a l'abast d'un públic ampli les obres més destacades de la literatura catalana antiga en edicions assequibles i manejables, destinades tant a un lector culte però no especialista, com a estudiants universitaris i de segon ensenyament. Com que la divulgació no ha d'estar de cap manera renyida amb la qualitat i el rigor, la col·lecció es forneix d'edicions crítiques establertes per especialistes i preparades amb el màxim rigor científic i filològic, principalment a partir dels volums de la sèrie *Els Nostres Clàssics*.

Per a un lector mitjà actual, els textos medievals presenten una doble dificultat, derivada de la distància cronològica i cultural que ens en separa. En primer lloc, hi ha l'entrebanc de la llengua antiga: les obres medievals presenten sovint un lèxic, una morfologia i una sintaxi que divergeixen en part de l'estàndard fabrià al qual està avesat el públic contemporani. A aquesta qüestió cal afegir l'inconvenient, en el cas de les edicions crítiques —que moltes vegades són l'únic mitjà d'accés a aquests textos—, d'una ortografia gens unificada, procedent dels testimonis medievals a partir dels quals s'ha establert el text, que pot provocar el rebuig del lector no especialista.¹ En segon lloc, l'accés a les obres medievals és mediatitzat per la distància cultural i de mentalitat que presenten respecte a un lector contemporani. No en va es tracta de textos concebuts en unes circumstàncies històriques, i amb un seguit de condicionants científics, ideològics i socials, molt diferents dels nostres.

La col·lecció, des del màxim respecte envers els textos, ha d'ajudar el lector modern a superar la doble distància, lingüística i cultural, que ens separa de les produccions medievals. Partint, doncs, d'edicions crítiques, en les quals ja s'hagin detectat i solucionat els problemes i deturpacions textuals propis de la transmissió antiga, la col·lecció oferirà textos amb ortografia normalitzada i sense les especificitats

¹ Parlem sobretot de grafies no normatives per a determinats sons vocàlics —vacil·lacions en el vocalisme àton, utilització d'y, etc.— o consonàntics —consonants dobles i/o no etimològiques, grafies no unificades per a uns mateixos sons, etc. Es tracta de formes com *ffac* 'faç', *offeguar* 'ofegar', *t'é* 't'he', *creÿe* 'creia', *sinch anys* 'cinc anys', *mag* 'maig', *spera* 'esfera', *alý* 'allí', *no-beheix* 'no obeeix', *que-ll[s]* 'que els', *desone[s]ts* 'deshonestats', etc. Cal afegir que les edicions crítiques presenten així mateix determinats símbols i caràcters propis de la crítica textual, imprescindibles des d'un punt de vista filològic, però que no n'afavoreixen la lectura —punts volats, indicacions de canvi de foli, claudàtors.

gràfiques pròpies de les edicions filològiques. No s'intervindrà, en canvi, en les característiques lèxiques, morfològiques o sintàctiques de les obres, ja que aquests canvis implicarien una excessiva modificació del text original; per tal de pal·liar les dificultats de lectura que això pugui ocasionar, caldrà acompanyar el text amb informacions complementàries adients.

La inclusió de versions modernes, o adaptacions al català actual, als volums de la col·lecció es limitarà a aquelles obres la complexitat lingüística de les quals així ho faci recomanable (com ara les *Homilies d'Organyà*, o determinats textos poètics), o bé quan es tracti de textos en una altra llengua (és prevista la publicació d'una antologia de textos poètics en occità). En qualsevol cas, la versió en la llengua moderna —o la traducció catalana— s'haurà de plantejar com a complementària del text antic i estrictament destinada a contribuir a la seva comprensió; no parlem pas, doncs, de traduccions literàries, sinó bàsicament instrumentals.²

Pel que fa a les informacions complementàries necessàries per a una correcta interpretació dels textos (aspectes lingüístics, històrics, culturals, etc.), es tendirà a recollir-les en nota a peu de pàgina. També es pot plantejar la inclusió de dades d'aquesta naturalesa, especialment quan facin referència al conjunt de l'obra, a la introducció o bé, puntualment, en resums glossats o apèndixs dedicats a aspectes específics (així, per exemple, en un llibre de poesia amatòria es podria plantejar la possibilitat d'incloure-hi un apèndix sobre el procés de percepció sensible segons la ciència medieval). De nou cal fer èmfasi en la necessària orientació instrumental que han de tenir els materials addicionals, que s'han de caracteritzar per la seva idoneïtat, concisió i claredat. L'objectiu final ha de ser sempre proporcionar al lector les claus interpretatives i contextuals necessàries per a la comprensió del text, i no pas saturar-lo amb informacions erudites que llastin la lectura de l'obra.

Així, doncs, el contingut dels volums de la col·lecció hauria de ser el següent:

- a) Una introducció de 25 a 50 pàgines, en la qual es doni informació sobre l'autor o, en el cas d'antologies que incloguin diversos autors, sobre la tradició o el corrent literari al qual pertanyen, i on es contextualitzi i es donin les principals línies interpretatives sobre l'obra objecte del volum.

² És poc aconsellable mantenir una correspondència literal entre les versions medieval i moderna, atès que sovint no en faciliten ni la lectura ni la comprensió. S'ha de tendir, doncs, a adaptar al màxim la versió que se'n faci als girs i característiques de la llengua actual. El model a seguir, especialment per a les obres en prosa, ha de ser l'adaptació en català actual que acompanya l'edició de les *Homilies d'Organyà* d'ENC.

- b) El text medieval de l'obra en ortografia normativa, i amb notes a peu de pàgina que aclareixin aquells aspectes del text que un lector no especialista pugui desconèixer.
- c) Opcionalment, apèndixs dedicats a aspectes puntuals del text, el contingut dels quals —per extensió o complexitat— faci poc aconsellable incloure'ls a la introducció.
- d) Un glossari de mots difícils (independentment del fet que els mots que inclogui hagin estat recollits també en nota a peu de pàgina).
- e) Una bibliografia essencial, a partir de la qual els lectors que així ho desitgin puguin ampliar el seu coneixement de l'obra.

J. S.

APÈNDIX

CRITERIS DE REGULARITZACIÓ ORTOGRÀFICA PER A LES EDICIONS LUL·LIANES

La diversitat de la llengua que transmeten els testimonis conservats de textos de Ramon Llull, que van ser copiats, i també impresos, en períodes de temps molt amplis, i que van patir graus diversos d'intervenció i d'adaptació lingüística, fa aconsellable una regularització en alguns aspectes superior al que és habitual en altres volums de la Biblioteca Barcino. Es proposa, doncs, dur a terme una certa unificació de la diversitat, especialment fonètica, que transmeten les edicions crítiques de les quals es parteix en preparar els volums de la col·lecció.

Com s'ha assenyalat més amunt, la regularització dels textos ha d'incidir en l'ortografia, mentre que en els aspectes lèxic, sintàctic i, en bona part, morfològic no s'hi intervindrà. Caldrà, doncs, anotar aquells mots, formes o estructures que puguin presentar dificultats per al lector, i en cap cas no se substituiran per equivalents moderns.

Com a criteri general, es prescindirà d'indicacions pròpies de les edicions crítiques (referències a la foliació, punts volats, claudàtors per a les restitucions, etc.).

Elisions

Es recuperaran els sons vocàlics elidits: *pogr·atendre* > *pogra atendre*; *no·beheix* > *no obeeix*; *gràcia·nfinida* > *gràcia infinida*; *entr·éls* > *entre ells*; *voler·m·enganar* > *voler-me enganyar*.

En el cas dels textos en vers, la regularització ortogràfica ha d'evitar modificar-ne el recompte sil·làbic; si fos necessari, es mantindria el punt volat (*co·l* 'com el/lo', *co·s* 'com/quant es', *no·l* 'no li'), o determinades *s* antihiàtiques.

Vocalisme

- A : *cor* > *car*; *eximinador* > *examinador*; *aestrat* > *astrat*
— afèresis: *grair* > *agrair*; *consellar* > *aconsellar* (*te consella* > *t'aconsella*);
justar > *ajustar*; *menaça* > *amenança*; *segura* > *assegura*; *es llunya* > *s'allunya*,
llunyat > *allunyat*; *costumava* > *acostumava*
atrobaràs > *trobaràs*; *atrop* > *trob*
— *bastar* 'ésser suficient' // *abastar* 'ésser capaç d'arribar a alguna cosa / arribar a tocar o agafar una cosa / fornir de provisions'
- E : *bísties* > *bèsties*; *siguir* > *seguir*; *siuràs* > *seuràs*; *espirit* > *esperit*; *impossíbil* > *impossible*; *eximpli* > *exemple*; *estegueren* > *estigueren*; *iximent* > *eiximent*; *mírit* > *mèrit*; *diriva* > *deriva*; *digistió* > *digestió*, *digistiva* > *digestiva*; *rit* > *ret* 'torna'; *espícies* > *espècies*; *sirventa* > *serventa*; *ordonar* > *ordenar*;
entín > *entén*; *criu* > *creu*; *tim* > *tem*; *reprín-lo* > *reprén-lo*
— *reebre* > *rebre*, *creegues* > *cregues*; *feés* > *fes*, *faent* > *fent*; *raell* > *rel*;
nedeetat > *nedetat* > *netedat*, *llunyetat* > *llunyedat*
— *malalte* > *malalt* (però manteniment del plural *malaltes*)
— assimilacions: *nostro/nòstron* > *nostre*, *pòbol* > *poble*, *ferre* > *ferro*

— *s* líquida: speritual > espiritual; stremitats > extremitats; stà > està
— *-e* de suport: object > objecte; subjec/subject > subjecte; nomnar > nomenar;
genres > gèneres

— manteniment plurals masculins en *-es*: preses; orgulloses; injurioses; rosses
cabells; «les altres profetes» (LOC IV, 5); tenebroses

Manteniment: demoni (53 aparicions en la DP)

I : llàgrema > llàgrima; esgremir > esgrimir; contrecció > contrició;; enclinar >
inclinat; enfantar > infantar; entel·lectual > intel·lectual, entel·ligència >
intel·ligència; enlumena > il·lumina; fenir > finir, infenit > infinit; vertut >
virtut; vesible > visible; noblitat/nobelitat > nobilitat; agualtat/egualtat > igualtat;
treació/tració > traïció; esperit > esperit; mellor > millor; tengut > tingut; equal >
igual; entenció > intenció (l'entenció > la intenció); enduir > induir;
esturment/estruent > instrument; elegeren > elegiren; movable > movable;
sènia > sínia; contreció > contrició ; corrompable > corrompible; imagenativa >
imaginativa; destruaria > destruiria; crestià > cristià; confius > confiïis;
dessimulació > dissimulació ; defenicions > definicions ; deluvi > diluvi ;

— qui (amb funció de subjecte no humà) > que

— fait > fet; aduit > adut

conformació > confirmació

O : corrup, corrupes > corromp, corrompes; ferre > ferro; procurador >
procurador; preposa > proposa; radones/redones > rodones; arguyl/arguil/ergull
> orgull; sajorn > sojorn; confusa > confosa ; fus > fos

— articles i pronoms davant de vocal o hac: lo home > l'home, lo honrassen >
l'honrassen, lo ull > l'ull

U : digmenge/dicmenge > diumenge, volentat > voluntat; destricció > destrucció ;
colpa > culpa, cors > curs ; contínuu > continu ; flom > flum

—vocalització de *-L-*: dous > dolç; dousor > dolçor; malaut, malaute > malalt;
auberg > alberg (però sols > sous)

Monoftongacions o diftongacions divergents de la normativa actual:

—aucia > occia; auseya > occeia; aucieren > occieren; maestre > mestre; faessen
> fessen; ausir > oir; aemprar > emprar; paor > por; aur > or; aucell > ocell ;
benaurat/benuirat > benaurat; pauc / pauca > poc / poca; causa > cosa ;

— voure > veure, boure > beure, crou > creu

— maití > matí

— pler > plaer; despler > desplaer

— benaurança/benuirança/ benuiança/benavuirança > benaurança; malaurats/

maluirats > malaurats

CA > QUA : calitat > qualitat

GA > GUA : gardar > guardar

GO > GUA : gonyar > guanyar; gordons > guardons

CO > QUA : coranta > quaranta; com/con (temporal) > quan

MANTENIMENT de paraules patrimonials: nengun; infel > infeel; trer 'treure'; cors 'cos';
tembre; colp; adquisit; atrestal/atretal; cervo; huit; réger; carçre > càrcer (i vençre >
vèncer)...

Manteniment algunes formes dobles: companya/companyia,
companyó/company, paraís/paradís, e/i, ne/ni...

Consonantisme

- B : aondós > abundós; escurament > obscurament; llepra > llebra
—Subjuntius: atrop > atrob
- C : contricció/contrecció > contrició; sanct > sant; recebre > rebre; recebia > rebia;
hic > hi
G > C: conlogats > col·locats; pentegosta > pentecosta
- D : aveniment > adveniment
— *t* intervocàlica: sequetat > sequedat, santetat > santedat; etat > edat; falsetat > falsedat; castetat > castedat; bontat > bondat; adquisita > adquisida
— Subjuntius: recort > record ‘recordi’; es quart > es guard ‘es guardi’; ajud ‘ajudi’; oblids ‘oblidis’; cuids ‘cuidis, pensis’
— *d* epentètica: tolre; poria; porà’ls; convenien; volria; péra ‘pedra’; engenrar;
- F : espera > esfera
- G : alcun > algun («alcú mester» > algun mester); alscuns > alguns; torneys > torneigs; sanfoniment > sangfoniment; innorànsia > ignorància
— *t* intervocàlica: entequitut/entequitat/antiquitat > antiguitat
—Subjuntius: s’oblic > s’oblig ‘s’obligui’; alarc > allarg ‘allargui’; menug ‘mengi’
- J : liga > lliga ‘llegeixi’; dege > deja; miyà/mitgà/migà > mijà, piyor > pijor; leges; desigar > desijar
- L : muntiplicar/montiplicar > multiplicar, conlogats > col·locats
—vocalització de -L-: dous > dolç; dousor > dolçor; malaut > malalt, malautia > malaltia (malautes > malaltes); auberg > alberg; autre > altre
- LL (<L-, LH, YL/LY): aparayat/apereylat > aparellat; volpey/volpel > volpell
- L·L : milanaris > mil·lenaris
- M : ab > amb; con (comparatiu) > com
- N : inlluminat > il·luminat, enlumina > il·lumina; irracional > irracional;
muntiplicar > multiplicar; sarraís > sarraïns;
astrolomia > astronomia
— covenir > convenir (DP, formes amb *con-* i *co-*), però covinent/encovinent/
covinentment (no *convenient*, *inconvenient*, *convenientment*); costrènyer >
constrènyer
ben/bé segons ús normatiu
— *n* caduca: sarraín > sarraí; mantén > manté; non > no; man > mà (però:
hòmens); plen > ple; alèn > alè
Però *fon* ‘fou’, «bo àngel» > bon àngel
— grup ND: mandament > manament, fonament > fonament
- NY : enganat > enganyat; dan > dany; sen > seny
- P : cativitat > captivitat; catiu > captiu; dampnatge > damnatge
- R : dòs > dors; ves > vers; apendre > aprendre; pendre > prendre; tesar/tresaur >
tresor; galees > galeres
polsors > polsos; propri > propi; apropià > apropià
orde > ordre; irracional > irracional
trempana, atrempada, destrempament > temprança, atemprada, destemprament;
martris > màrtirs; frevor > fervor; tartres > tàrtars; bulgra > búlgar
missatge ‘encarregat de portar una notícia, missatger’
- S : deliurar > deslliurar; juts, injuts > justs, injusts; compots > composts; pererós
> peresós; espaa > espasa; ren > res; disponició > disposició;

- s antihiàtica: veser > veer; sesc > seec; plasia > plaïa; fasia > feïa; gosanyar > guanyar; plasant > plaent; gasardó > guardó; jaser > jaer; reseps > reps (en la prosa, no en la poesia...)
- s intervocàlica per ultracorrecció: tesòrica > teòrica
- -EA > -ESA: bonea > bonesa; espertea > espertesa; granesa; llarguesa; noblesa; saviesa; riqueses > riqueses; nedeia > nedesa ; bellea > bellesa; privadea > privadesa
- esgleia > església
- sotsmetre > sotmetre
- -s del nominatiu amb ús vacil·lant: Déus > Déu
- no-re > no res, re > res
- verbs: ve-te'n > vés-te'n, fe > fes [excepte: fe'n]
- T : enfre > entre ; infinida > infinita; alre > altre; arismètica > aritmètica; algorisme > algoritme
- TS : jassia > jatsia (jatsesia)
- V : coardia > covardia; destrovia > destruïa
- Subjuntius: lleu > llev 'llevi'
- X : mateys > mateix/s; serveis > serveixs; stremitats > extremitats
- Z : recoldament > recolzament, coldes > colzes

Metàtesis

trempana, atrempada, destrempament > temprança, atemprada, destemprament; martris > màrtirs; (tu) est/es > ets; aravanys/aravays > averanys; fisolof > filòsof; nedetat > netedat; senes > sense

Noms

Irael > Israel; Jean > Joan; Abanimacia > d'Arimatea; Moisé/Moisèn > Moisès; Daviu > David; Alexandri > Alexandre

Accents diacrítics

àls 'altra cosa'
 fér 'fereix', 'ferí'
 prés 'prop'
 só 'sóc'(però son)
 véu 'veié'
 do, don 'dono'

Casos específics de separació de paraules

la un³
 tostemps > tots temps
 empertostemps > en per tots temps

³ Però «(luxúria e fortitudo) la I contra l'altre» > «l'una contra l'altra» (LOC VI, 11).